

IVO TROŠT:

Ratko Lipovec.

Pripovedka izpod Krima.

(Dalje.)

3. BOJ.

Črda zima je ugnala tisto leto ljudi in živali za več mesecev v tople prostore domače hiše; seveda tople le tistim vaščanom, ki so si pripravili za nepričakovano dolgo dobo dovolj visoke kupe drv. Lipovec je kadil tobak za pečjo in le vsake redke čase dahnil v zamrzlo okno, da se je otajal za prst in več debel led in je mogel mož pogledati v prosto prirodo, zmrzlo kot ledena gora, če jo še tako obdelujeta sever in burja kakor Jezerce že nekaj mesecev. Vsakokrat je potrdil, da se nadaljuje še vse lepo ali bolj grdo — po starem načinu, zato ni treba misliti, da je mati zemlja v zmrzli otrplosti celo pozabila, da mora biti za zimo tudi pomlad.

»E, družinal« zakliče mati nekega jutra, ko se je dvigal dan šele izza gorá. »Drv nimamo!« Na ta poziv je pojasnil oče, da se vsakdo rad greje, a le malokdo pomisli, da peč ogrevajo drva. Ko ni več drv, tudi peč ne diha več prijetne toplote. Sinovi se spogledajo. Materino kratko naznanilo je veljalo brez očetove pripombe kot gotov ukaz. Oče je iztrkal šele prvo pipo in ni rekel nobene besede več. Ko so pospravili zajtrk za pas, je začel ugibati, kje bi bilo najlaže in najbrže mogoče dobiti v gozdu potrebnega kuriva. Ko se le ni zganil nobeden sinov izza peči, je pojasnjeval glasno in vedno glasneje, da je za tak posel že prestar, pa naduho ima in sinove ima, ki se tudi radi grejejo, pa naj gredo po drv. Kjer se bodo grel sinovi, se bo lahko grel tudi on. Za vse je peč dovolj obširna. Kovač ima pa tudi zato klešče, da mu ni treba s prsti po žareče železo.

Sinovom ni prav nič dišala na debelo s snegom zametena pot v krimske goščave. Z živino ni mogoče pregaziti do drv, prej se utruji do smrti. Kaj naj potem postavi pred voz poleg ojesa? Kaže torej edino: z ramo po drva. Zato pa mora vsakdo poiskati krplje, jih privezati na noge, stisniti sekirico k sebi, pa hajdi po drva, če se hočeš greti!

Dvakrat, trikrat se mora na ta način greti ob njih, pripomni najstarejši sin: prvič, ko jih nese ali vleče domov, drugič, ko jih seka, in tretjič, ko gorijo.

»Ko bi mogli kuriti v peči s praznimi izgovori, bi ne bilo treba drv. Ali hočete, da poizkusimo? A tedaj se ne boste greli pri peči, marveč zmrzovali,« godrnja oče vznevoljen.

»Vsaka beseda res ne ogreje, marsikatera pa še preveč in še prej, nego pride do peči,« meni Ratko, ki je najbolje umel očeta.

»Naš najmlajši snuje že zopet nekaj,« si pomignejo na tihem njez govori bratje. »Morda hoče celo sam preskrbeti dom z drvi. Počakajmo!« Ratko jih je slišal in zavrnil: »Ne zanašajte se samo name! Tudi meni se ne posreči vsaka. Pojdite z menoj, da privlečemo domov kuriva vsak po svoji moči, pa bo dobro. Drug drugemu bomo pomagali ter z združenimi močmi zmagovali sneg in mraz. Mogoče bom jaz tisti, ki privleče najmanj.«

»Hal Tak-le hrust! Najmočnejšega se dela izmed nas in z gozdskimi duhovi se brati, s samim divjim možem, pa bi bil danes najslabši?« se čudijo bratje in vežejo krplje na noge, oblačijo kožuhe ter se pokrivajo s kučmami polhovkami, ki jih natezajo čez ušesa, skoro čez nos. Kmalu so se pomikali proti gozdu. Drug drugega so dražili, kako so odurni v ovčjih kožah in nerodnih krpljah. Sneg je bil mestoma trd, da se je iskril v solnčnih žarkih, ki so ga božali prav hladno in prav od daleč, kakor da se ga boje. Zato se tudi ni udiral posebno. Odvezali so krplje in jih zložili na kup ob poti, da jih vzamejo s seboj nazaj grede z drvni. Kresali so stopinje vedno dalje in vedno više v krimske gozdove.

Ratkovi bratje kmalu najdejo primerna drevesa za kurivo, da jih posekajo in zadenejo na ramo. Ali Ratko jih bodri: »Slab junak je oni, ki se v obupnosti obesi kar na prvo vejo, ki jo ugleda. Pojdimo dalje v gozd, kjer dobimo lani posekana debla: suha bodo in lažja. Manj bo truda z njimi in rajša bodo gorela. Tudi ni takega mraza v skrivnostnih krimskih globinah kakor tukaj ob robu, kjer ima burja — mladiče.«

»Pojdi ti, ki si navajen! Morda ti pride pomagat tvoj znanec divji mož ali celo divje žene, ki se rade ozirajo za teboj!« mu svetujejo bratje z očitnim namenom, da mu na tihem očitajo navzlic moči in pogumu še brezozirnost in pretiranost. Ratko se pa norčuje: »Morda napreževa z divjim možem nekoliko tisoč palčkov in škratov, ki mi bodo pomagali vleči breme domov.«

»Toliko bolje zate! Le pojdi! Za nas so dobra tudi taka-le drva.«

Začno podirati. Debla so bila tako zmrzla, da je sekira najboljšega sekača odmevala le kakor slaboten jek po gozdu. Ratko meni, da je tukaj celo zrak tako zmrzel, da se ne more širiti zvok po njem. Dalje v gozdni globini bo topleje. Po teh besedah odrine sam naprej.

»Na toplem bo manj zmrzel tudi sneg. Potem pa vleci butaro po brozgi, ki se ti vdira do tal.« Tako so se pogovarjali bratje in se pomilovalno ozirali za odhajajočim Ratkom. Najstarejši brat še pristavi: »Kaj bo to njemu, ki je močan!«

Ratko se pomika dalje in dalje v gozd. Vedno manj mraza je čutil in vedno prijetnejša se mu je zdela gozdna tihota med drevesi, okrašenimi s snežno odejo. V skrivnostnem miru je sanjal gozd o nekdanjem življenju spomladi in poleti, sanjal o lepših časih in veselih gozdnih stanovalcih. Kot tiha pesem se mu dozdeva ta praznična tihota, pesem lepe nade, da se še vrnejo zlati časi in veseli pevci, ko prihiti sem od juga smehljajoča se deva v zelenem plašču in natrosi cvetja po vseh gajih in livadah, kamor le seže njen pogled. Živahna devica — pomlad — vrne gozdu življenje. Krasna, pisana zavesa zasneženih smrek krije danes sanjajočo prirodo, da je nihče ne drami, ko se ji bavi spomin z nadami v boljšo bodočnost, ki sedaj skopo skriva toliko krasote in toliko različnih darov.

Ratko je bil tako vesel v gozdni tišini, da je glasno zavriskal. Kot odziv prešernega tovariša je odmeval jek od nasprotnega griča. Pomislil je, kako lepo je bilo v gozdu spomladi, kako prijetno poleti v hladni senci, kako prijazno celo jeseni, ko so gozdni velikani — bukve, javori, hrasti in smreke, bresti in gabri — odlagali oblačila, da jih objame zimsko spanje. Malin in jagod je bilo povsod dovolj. Nikoli ni vzel v gozd s seboj brašna, največ le nekaj krompirja in pa lok. Rad je namreč priskakal iz gošče radovedni zajček. Prav brez potrebe je zapustil v tem času svoj lož. Morda ga je bilo sram, da je šel prezgodaj spat, ali pa strah, ker se še ni vrnila družina. Drugi gozdni stanovalci se tedaj spravljajo k zimskemu počitku, zajca pa plaši padajoče listje, da se umakne celo rad iz gozda. Ratko napne lok, in zajček je s krikom in vikom končal svoje plašno življenje.

Da, to so bili časi, ki so minili, pa se še vrnejo. In Ratko je zopet krepko zavriskal ob tej misli. Trikrat se je nato zasukal na mestu, potem je začel sekati pripravo, ki z njo odkoplje suhe in lani podrte bukove goli. Daleč v gozdno notranjost so doneli udarci njegove sekire. Oziral se je v daljavo, ko si je med delom otiral pot s čela, če se mu danes ne prikaže kako nepozvano gozdno bitje, pa ni bilo nikogar; le gozdna slika je bila vedno lepša, vedno vabljivejša. V rahli sapici so zatrepetale drevesne veje, kakor da se boje bodočnosti, ko bo treba pognati brst in cvet, list in sad. Morda pa trepečejo od samega hrepenjenja po novi lepoti, ki jih z njo okraši mati priroda.

Domislil se je divjega moža in njegove umetnosti, da zna razlagati tajni šepet dreves, kričanje vran in smrčanje polhov. Stopi

k najbližji bukvi, nasloni na deblo uho, da bi čul in umel tajni šepet stoletne gozdne gospode, pa ni umel ničesar. Čul je res prav rahlo šumenje kakor šum oddaljenega studenčka, kakor dež iz daljave, pa tudi nič več. Želel si je na izpregled celo divjega moža, da bi mu razložil tajni šepet stare bukve.

Napravil je in povezal. Komaj potegne, da bi prevlekel na trda tla iz razkopanega snega in šele tam zadel breme na pleča, pa se mu izdere veja, ki je za njo vlekel breme. Ratko telebne z vso močjo na trdi sneg. Kri se mu pocedi iz nosa in rdeči gozdna tla. Vnovič poveže in bolje pritrdi prejšnjo vejo. Zdaj pa ni hotelo nikamor z mesta, kakor da bi bil naložil vsaj pol Krima. Glasno se je čudil, stopal okolo butare in pregledoval, kaj zadržuje, da noče za njim, dočim je drugekrat vlekel domov že več pa z lahkoto.

Začne se jeziti in klicati na pomoč vse vrage, črte in zlodje — prav po stari kranjski navadi, toda danes jih ni bilo doma, zakaj nobeden ni prišel pomagat. Ratko zaškrta z zobmi, pogleda breme in pograbi, da bi ga zadel na prednjem koncu ter potem pol nesel, pol vlekel domov, kakor je delal že večkrat. Brez uspeha! Pod težo se mu udere zdaj desna, zdaj leva noga, zdaj obe hkrati do kolen. Nikamor ne more po taki poti. Nato pusti breme in jo pobere nazaj proti domu klicat brate, da bi mu pomagali spraviti breme vsaj na rob gozda, kjer je bolj trd sneg. Bratje so vsi že odšli. Nagloma se je jelo mračiti. Kaj naj ukrene? Prazen domov? Te sramote neče za nobeno ceno. Naj se tukaj mudi do jutra? Ko bi bilo jutri lažje! Tega ne verjame. Najrajši bi se bil zjokal od same jeze, pa tega se je sramoval že od nekdaj. Jezen pograbi sekiro in začne udrihati po drvih, kakor da bi ubijal kačo. Iveri so frčale na vse strani kot srake, če zaženeš v njih jato kamen. Poizkuša vnovič. Nič. Breme se je držalo tal kakor primrzlo. Glasno zdihujoč se začne pomikati iz gozda, da zunaj ob robu naseče drv in jih privleče za brati domov. Tudi to se mu ni hotelo posrečiti. Tema se je zavlekla med drevesa, da ni razločil nič drugega kot sneženo gaz pred seboj. Tipal je na levo in desno, pa ni dotipal drevesa, marveč se udril v sneg do pasu, da se je komaj izkobacal na stezo. S tem je zamudil mnogo časa. Zdalo se mu je že pozno in po trudnih nogah sodeč je menil, da mora biti že blizu doma. Skrbelo ga je, kako se doma opraviči očetu in bratom, ko stopi v hišo — prazen. Videl je domače zbrane pri mizi, kjer se hladi večerja. Prav dobro je umel zbadljive opomnje in zaničevanje. Osramočen je stopal od okna do okna, hiša ni bila še nikoli tako razsvetljena kot nocoj, želel si je pa, da bi bila temna kot črna noč. Tudi to ga je jezilo, ker je videl, da se mu danes suče vse narobe: niti vrat ni mogel

najti. S sekiro začne nabijati po hišnem zidu, da je letel omet na vse kraje. Mislil je, da ga bodo morali čuti in mu pridejo odpret. Kaj še! Ko se okrene proti gozdu, opazi, da stoji še zmeraj poleg svojega bremena in divje razbija po povezanih deblih. Iveri lete na vse strani kot srake, ko vržeš kamen med nje. (Dalje.)

V spomin dr. Ivanu Tavčarju.

*Ti, ki si dal nam cvetja še v jeseni,
po poti vračaš beli se, sneženi
na svoje toli ljubljeno Visoko.
Odhod tvoj bol nam je zadal globoko.*

*Značaj je trden tvoj bil kakor skala,
Za tabo je blesteča sled ostala,
ta sled so tvoja neminljiva dela,
nesmrtno bodo v narodu živela.*

*Ob grobu tvojem pomladansko cvetje
dehtelo vekomaj ti bo v pozdrav,
pošiljalo ti žarno bo poletje*

*spev drobnih ptičic z visoških dobrav,
donelo ti domače milo petje
tja bo do rajskih večnosti planjav!*

Ivanka Kalinova.

Pomlad.

*Prišla je zopet k nam pomlad,
veselja polna je in nad,
že vsa priroda zeleni,
vsak zdaj uživa krasne dni.*

*Cvetice cvetejo lepó,
otroci v šopke jih pletó
in ptič žgoli in vir šumlja
in mehka sapica pihlja.*

*Kaj tožno boš le ti, srce?
Pozabi togo in gorje,
čuj glas iz gozda: »Ku=ku=ku,
pomlad – veselja čas – je tu!«*

Janko Leban.